

Vintergäckar

RAOUL ISEBORG

Släktet *Eranthis* är dåligt känt hos oss. De är visserligen odlade arter som bara ibland förvildar sig men det kan vara av intresse att lära känna dem närmare. I vårt land är det troligen bara två arter och en hybrid som odlas, men för säkerhets skull tar jag med några till som kanske kan dyka upp. De är fleråriga örter med en knöliknande, ca två centimeter tjock jordstam. Under blomman sitter ett mer eller mindre flikat svepe som en krans. Övriga blad utvecklas efter blomningen.

Arter

E. hyemalis, vintergäck. 8-10 cm hög, med rent gula och ganska platta blommor, sannolikt den vanligaste odlade arten. Den härstammar från mellaneuropas skogar. I Bulgarien finns en var. *bulgarica* med mer flika-

de svepeblad och som påminner mycket om *cilicica*. Vissa botanister anser att *hyemalis* och *cilicica* är samma art. Var. *bulgarica* går att köpa i handelsträdgårdar under namnet "Glory".

E. cilicica, turkisk vintergäck. 5-8 cm hög, med mörkgula och ganska kupade blommor. Härstammar från Taurusbergen i södra Turkiet. Den finns i Sverige.

E. x tubergenii, hybridvintergäck, hybrid mellan de två ovanstående. Kraftigare än föräldraarterna, med stora, väldoftande, sterila blommor. Som trädgårdsform kallas den för "Guinea Gold".

E. pinnatifida, med små, vita blommor och parflikigt delade svepeblad. Den skulle kunna kallas för japansk vintergäck eftersom

Nyckel

1. Blomma vit	<i>E. pinnatifida</i>
1. Blomma gul	2
2. Blomma oskaftad eller mycket kort skaftad	3
2. Blomma skaftad	5
3. Svepeblad djupt flikade med (oftast) tre rätt breda flikar	<i>E. hyemalis</i>
3. Svepeblad djupt flikade med (oftast) fem smala flikar	4
4. Blomma ca 2 cm, ej täckande svepebladen	<i>E. cilicica</i>
4. Blomma 2,5-3 cm, täckande svepebladen (<i>E. hyemalis x cilicica</i>)	<i>E. x tubergenii</i>
5. Svepeblad mångflikiga	6
5. Svepeblad med få och breda flikar	7
6. Blomskaft kalt	<i>E. longistipitata</i>
6. Blomskaft vithårigt, utan glandier	<i>E. stipitata</i>
7. Blomskaft kalt	<i>E. sibirica</i> var. <i>sibirica</i>
7. Blomskaft med gula glandelhår	<i>E. sibirica</i> var. <i>glandulosa</i>

den kommer därifrån. Ett annat vetenskapligt namn på arten är *E. keiskei*.

E. longistipitata har små (ca 15 mm) blommor och mångflikiga blad. Ursprungsområdet är Centralasien och den kan kallas asiatisk vintergäck.

E. sibirica kommer från Sibirien och uppträder i två varieteter. Den skulle den kunna heta sibirisk vintergäck. Ett annat namn i litteraturen är *E. uncinata*.

E. stellata påminner om *longistipitata*, men har vithårig stjälk. Svenskt namn skulle kun-

na vara kinesisk vintergäck, den kommer från norra Kina och östra Ryssland.

Ordet Eranthis kommer från grekiska er = vår och anthos = blomma. Hyemalis är latin och betyder vinter-. Tubergenii kommer från latin där tuber betyder knöl, buckla och genii är en genitivform = född ur. Cilicica, grekiska kilikios, är ordet för Kilikien, ett bergsparti i Turkiet.

Litteratur

Hay, R. & Syngé, P. 1974: *Forums stora blombok*.
MatEew, B. 1990: *The smaller bulbs*. Phillips, R & Rix, M. 1989: *Bulbs*.